

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

Հատը 3 մեծապիւր Իզմիւրի մէջ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ 20ՐԵՔՉԱՐՈՒՆ ԵՒ ՁԵՐԱԾ ՕՐԵՐԸ

Դուրսերը 4 մեծապիւր Հատը

Յ. Գ. ՍՊԱՆՏԵԱՆ

Համարասուր—Տնօրէն

Տ Ա Ր Ե Գ Ի Ն Կ Ա Ն Խ Ի Կ

ԻԶՄԻՐ Օտ. ոսկի 1
ԴՈՒՐԱՐ ՄԱճիւր 6
ՕՏԱՐ ԵՐԿԻՐ Ֆրանք 25

Ծ Ա Ն Ո Ւ Յ Ա Գ Ի Ն

3 զրուշ տողը ՄԷԿ ԱՆԳՈՄ
2 զրուշ ԵՐԿՈՒ ԱՆԳՈՄ
60 փարա ԵՐԿՈՒ ԱՆԳՈՄ

Պ. Գ. ՊԱՆՔԱՆՔԱՆԵԱՆ

Հիմնադիր

Խ. ԴԵՐՁԱԿԱՆ, Կըտնօրինէ բաժանորդագրութեան եւ ծանուցման վե.
Բաղերեսը բոլոր գործերը: Բուսիկէ—Պետական

Որ եւ է գրութիւն, յօդուած կամ նամակ, որ ուղղակի ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԵԱՆ
կը վերաբերի, տնօրէնին կը դրուի: Եւ վի. խան թիւ 17

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԲԱՍՆԵՐԵՐ ԳՐԱՅԻՆՈՒԹԻՒՆԵՐ

ՄԵԼԻՍԵՐԵԿ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

Քանի որ առիթն ինքնին կը
ներկայի, քանի որ պարագանե-
րը կը պահանջեն, պէտք է որ
խօսինք կամայ սակամայ:

Ուրեմն, երեսփոխանական ժո-
ղով պաշտօնական Յայտագրին
ինչ նպատակաւ խմբագրուին
յայտնելէ ետեւ, այժմ պիտի
փորձենք հասկնալ ժողովուր-
դին թէ, մեր գեր. Սրբազան Ա.
ռաջնորդն ինչ մաս ունի այդ քը-
սանքները գործառնութեանց իրա-
կանացման մէջ, թէ՛ այդ գործ-
առնութիւնը մինչեւ որ անտի-
ճան փորձ ու պարծանք կրնան
համարուի մեր Ս. Առաջնորդին,
թէ՛ Իզմիւր երեսփոխանութիւնը
յայտած է արդեօք զՄելի-
սեւեկ Մուրատեանց իւր սրբա-
զան կարգին և պաշտօնին մէջ
իր անթերի, խորհրդայն և դո-
վասանաց արժանի անձնաւորու-
թիւն մ'ըլլաւ ապացուցանել,
միմիայն այդ քսանքները գործ-
առնութիւնները չարակարգելով,
թէ՛ դաւադիր ժողովն այդ քը-
սանքները գործառնութիւնները
տաղերգելով՝ կարողացած է ար-
դեօք ցուցնել որ մեր Գեր. Ա.
ռաջնորդն եւ՛ր քըստէ քըստէ
եթէ ոչ՝ իր այդ յայտագրով
յանգէտ ապացուցած է թէ իւ-
րաւ իւր քըստէ քըստէ եւ՛ր
քըստէ քըստէ:

Սկսինք ուրեմն մեր տկար
քննութեան, կանխապէս խնդ-
րելով մեր պատկառելի երեսփո-
խանութեան, մասնաւոր մեր
գերապատիւ սրբազան Հայրենի
որ ներողամիտ ըլլան մեզ և չը-
գծարին եթէ մեր ընդ մերթ
մեր խօսքերուն մէջ իրենց ճա-
շակին անյարմար և իրենց քմաց
կծու բառերու հանդիպին: Կա-
ղաչենք թող չգծարին, որովհե-
տեւ ճշմարտութեան և յանուն
արդարութեան խօսել կը կար-
ծենք, առանց որ և է նկատու-
մ կամ ակնկալութիւն մ'ունենա-
լու: Եւ եթէ երբեք պատահի,
որ սխալինք մեր արտայայտու-
թեանց և հետազոտութեանց
մէջ, անկեղծաբար կը հայցենք
որ մեր սխալներն ուղղեն, ինչ
միջոցով որ արժան դատին, յա-
նուն ճշմարտութեան և ի շինու-
թիւն թիրաքեալ մտաց, զի մի-
գուցէ ստույթեան վտանգաւոր
վիճը գրեթէ և օգտելու տեղ
դիտենք:

Յայտագրին առաջին յօդու-
ածը կըսէ. «Գեր. Մելիսեւեկ
վարդապետն դատաւ միայն դա-
ւադական և քաղաքական ժո-
ղով և իսկոյն բնորեւ սուրա-
կրօնական ժողով և անտեսական
ու դատաստանական խորհուրդ-
ներն գործող կանոնադրութեան
և արդիւնաւորութեան համար»:

Թողունք այն կէտը, թէ այն
ատենուան Իզմիւրի աղք. վար-
չութիւնը՝ գրեթէ քիչ տարբե-
րութեամբ այժմու վարչութեանց
մարդերն են, և ուստի ասով՝
իրենց անհոգութիւնն ու ազգա-
յին գործերն երեսի վրայ թո-
ղած ըլլալին կը խոտովանին,
թողունք այդ կէտը և հարցու-
նենք նախ, թէ մեր սրբազան
առաջնորդն հոս իւր պաշտօնին
եկած ատեն՝ կրօնական ժողովն
ու անտեսական ու դատաստա-
նական խորհուրդները կարգելով
ինչ առաքինութիւն և ինչ
մեծագործութիւն ըրած եղաւ:
Ինչ է առաջնորդն մը պաշտո-
նը, եթէ իր վիճակին մէջ գեղե-
նուող ժողովն և խորհուրդն վը-
րայ հսկել չէ, և երբ մեր Ս.
առաջնորդն ատենը կազմեց,
ինչ ըրած եղաւ, — մեծագոր-
ծութիւն մ'ըրած՝ եթէ ոչ իւր
պարտքը կատարած եղաւ: Կը
հաւանիմ որ պարտաճանաչու-
թիւնն ալ առաքինութիւն մ'է,
բայց՝ երբ այդ պարտաճանա-
չութիւնը չաւելք այնքան՝ որ-
քան կը տեսէ պարտաճանաչ
տեղը, երբ առաջին անգամ ցոյց
մ'ընելով՝ ամեն բան ի կարգին
կարծել տայ ժողովրդեան, այն
ատեն իրաւունք չենք ունենար
ուրեմն այդ տեսակ պաշտօնեայ
մը «վարչէն ետեւ ծուխ բերող
կրակի» նմանցութեան: Ստաց-
լէ՛ միթէ, որ մեր սրբազան ա-
ռաջնորդին կազմած կրօնական
ժողովն, որոյ համար այնչափ կը
պահնայ Յայտագրի, երկար և
չափ երկար ատեններէ՛ մի վեր
նիստ ըրած չունէր, մինչև այս
վերջին օրերս, երբ Սրբազ. Է-
տէմիչի քահանային խնդիրն յու-
ղեց, և ներսէսը Մելիսեւեկին
հետ համեմատեց: Ինչո՞ւ, պատ-
ճառն ինչ էր որ անկէ առաջ
նիստ չէր ընէր կրօնական ժողո-
վը: Միթէ կրօնի վերաբերեալ
խնդիրներ կը պակսէին: Մենք
լաւ գիտենք որ շատ խնդիրներ
կային լուծելի կրօնի վերաբեր-
եալ, բայց ցաւելով կըսենք որ,
այդ խնդիրներն, հետեւաբար
կրօնական ժողովն անկարեւոր
դատուած են . . . այնպիսի ան-
ձերէ՛ որոցմէ ընդհանրական ա-
մենակարեւոր դատուել պէտք
էին:

Տնտեսական խորհուրդն եր-
կար ատենէ ի վեր լուծուած կամ
հրաժարած է, նոր բնորէինքը
կամ Էտէմիչի ինչո՞ւ նիստ չեն
կազմեր: Սրբազան առաջնորդն
ինչո՞ւ չ'առաքինանար զայն վե-
րակազմելու՝ քրքող կանոնադրու-
թեան համար:

Դատաստանական խորհուրդ-
կազմուած մարմինն երբեք նիստ
ըրած չունի, արդեօք դատելու
նիւթեր կը պակսին: Սրբազան
առաջնորդն ինչո՞ւ չ'ըլլաւ
այդ խորհուրդն իւր պարտառ-
քութեան կոչելու՝ քրքող կանոնա-
դրութեան և արքայադատութեան
միջոց Յայտագրին լեզուով: Գեր.
Մելիսեւեկ վարդապետն, այն
ատեն երբ իսկոյն բնորեւ աղ-
ւառ կրօնական ժողովն ու տըն-
տեսական և դատաստանական
խորհուրդներն՝ քրքող կանոնա-
դրութեան համար, մոռցան արդեօք մոռցան իւր
գործերը կանոնաւոր և արդիւնա-
ւոր չին ըլլալ, եթէ գործիքը
ձեռքերին ունեցող ժողովներն
ու խորհուրդներն անունով մի-
այն գոյութիւն ունենան:

Յայտագրին երկրորդ յօդ-
ուածը կըսէ թէ Տնտեսական
խորհուրդն ինչեւ կանոնաւորե-
ցան ազգային երաժշտութիւն, որ
բաւական չիտի վիճակի մէջ է-
ին, և պարտուող տակաւին՝ որ
էին 12 և 10 առ 100՝ իմեն 8
առ 100 և ազգային արկին իւր
անկեալ վիճակէն վարկով բարձ-
րացաւ:

Մեր ուրախութիւնը կը յայտ-
նենք աղք. արկին այս նախան-
ձերի վիճակին համար, և կը փա-
փաքենք որ, Տնտեսական խոր-
հուրդը չմերժէր օտարներու մեծ
գումարներ փոխ տալու առա-
ջարկութիւնը, ինչպէս որ կիմա-
ցունէ զայդ երեսփոխանական
ժողովն Յայտագրի: Եւ այսի՛
գլխաւոր պատճառն մը, այսին-
դարեան քան ծախսը յաւելան
համար, որոյ վրայ քիչ մը վեր-
ջը պիտի խօսինք ըստ կարգին:
Տնտեսական ժողովը պէտք չէր
որ փոխառութեամբ պարտքի
մասնէ վախճար, քանի որ վըս-
տահ էր իւր իմաստուն մատա-
կարարութեան վրայ և քանի որ
մասնաւոր ազգին ուրիշ վար-
չութեանց համար ծախի կա-
րօտութիւն կար: Այս կէտին վը-
րայ այդչափ մ'ըսելէ ետեւ ըն-
թեմեղական ժողովն ուշադ-
րութեանը կը յանձնենք իր յայ-
դին մէջ իր զրած ու խաւերը
թէ, Ս. Ն. Էտէմիչի համար և Ս. Ա.
ռաջնորդն անտեսական խորհուրդ

20. Նիւրի կանոնադրութեան
համար: Ուրեմն, ըսել է որ Ս. Ա.
ռաջնորդը մասնակցութիւն մը
չունի ազգային երաժշտիկ կանո-
նաւորութեան գործին մէջ, և
այդ ամենեւին առաքինութիւն մը
չէ որ Մելիսեւեկ՝ ներսէսէն
աւելի արժանաւոր ըլլայ կաթո-
ղիկութեան, քանի որ այդ էր
մեր լուծ խնդիրը, թէ եւ խնդ-
րայ ընթացքին մէջ՝ Գեր. Մու-
րատեանի փոքր ինչ անհաճոյ
խառն արտայայտուած ըլլան,
զորս ապացուցանելու պիտի նը-
կըրտինք: Այո, այժմ երկար
ատենէ ի վեր լուծեալ անտեսա-
կան խորհուրդ, անցելոյն մէջ ը-
րած, իրեն ՄԱՆԱԽԱՆԻ ԻՐԵՆ Զ-
րած առաքինութիւններն իրա-
ւունք չէ որ ուրիշին վերածուի
երեսփոխանական ժողովը գիտ-
մամբ թէ յանգէտս գործածած
է արդեօք այդ ոճն, այդ լե-
զուն: Երկրորդ օրը ալ որ ըլ-
լայ, կատարեալ կատակերգու-
թիւն մ'է յօրինածը:

Երեսի ժողովն իւր յայտու-
գրին երրորդ յօդուածին մէջ
կըսէ, թէ քանի տարիներէ ի
վեր՝ չվճարուած կալուածական
կամ Էտէմիչի տուրքերը վճարուե-
ցան, կալուածները նորագուն-
ցան, վարձակալներու պայման-
ները ճշգրտեցան և եկամուտից
աղբիւրներն աւելի արդիւնաւոր
եղան:

Շատ բարի, շնորհակալ ենք
իրեն, ի զիմաց ժողովրդեան,
գործող այդ ուղղութեան հա-
մար:

Բայց թող ներուի մեզ հա-
ցունել թէ, չվճարուած կալուա-
ծական կամ Էտէմիչի տուրքերը
կառավարութեան ստիպողու-
թեամբ՝ թէ ոչ Ս. Առաջնորդի
ջանքը վճարուեցան: Դաւով
վարձակալաց պայմաններու ճըշ-
գունելուն և եկամուտից աղբիւրնե-
րուն աւելի արդիւնաւոր ըլլա-
լուն, մեծ յանգեցում իւր մ'ը-
րած չենք ըլլար կարծեմ, երբ
հարցունենք երես. ժողովը թէ,
ազգային կալուածներէն միոյն ե-
կամուտ, այսինքն վարձքն, երբ
տարեկան 300 մեծիտ աւելցուե-
ցաւ և Տնտեսական Խորհուրդն
ալ իրաւամբ իր հաւանութիւնը
տուաւ, ինչո՞ւ համար իրեն Ս.
նախագահն քնդիմացաւ եկա-
մուտի մը տարեկան այս բացար-
ձակ յաւելման . . . գիտեալ կու-
ղենք որ ասոր պատճառը, և եթէ
բանաւոր պատճառ մ'էր՝ փո-
թայինք ուղղել մեր սխալը և ը-
սել ոմանց հետ թէ, մեր Ս. Ա.
ռաջնորդն ընդունակ է վարչա-

կան գործող իր անտեսադիտա-
կան հանճարով:

Երեսփոխանական ժողովն ան-
միջապէս ետեւ կը յարէ իր չոր-
րորդ յօդուածով թէ, Ազգային
պաշտօնէից, մասնաւոր վարժա-
պետաց ամակալներն որ անկա-
նոն կը վճարուէին և տարեւոր
պահանջներ իսկ կային, սկսան
ամեն ամիս ամիսով վճարուիլ,
ինչպէս որ մինչ այսօր կը վճար-
ուին: Բը թուականէն սկսան աղ-
բային պաշտօնէից և վարժապե-
տաց ամակալները կանոնաւոր
վճարուիլ, 2 յիշատակուիլ: Փոյթ
չէ, բաւական է որ սկսան վճար-
ուիլ: Սակայն դիտողութիւն մը
ընելու շնորհ կը խնդրենք հոս,
վարժապետաց փաստաթուղթ չենք
ստիպան տրուելու և վարժապե-
տաց ամակալներն Ազգային ամեն
յարգելի և ամենէ նուիրական
պաշտօնեաներն են. անոնք են
Ազգ. պատրաստող և անցնող
կախումն ունի Ազգ. կեանքը:
Ուստի կը հարցունենք, քանի
կամ քանի հինգ մեծիտ ամա-
կան վճարելով իւրաքանչիւր դա-
տասուի, երեսփոխանական ժո-
ղովն ինչ մեծ գործ մ'ըրած ըլ-
լալ կը կարծէ: Ընտանեաց տե-
ղատու մը, ինչպէս կարող է
անկարօտ ապրիլ ամիսը քսան
հինգ մեծիտով, և երբ դուռա-
տու մը վճատեալ է, նիւթապէս
քսան բաւականի չը վարձատրուե-
լուն համար, ինչ ատուածան փոյթ
կրնայ ցուցնել իր պաշտօնին մէջ
Մալաքի ինչո՞ւ համար իր յարմար
տեղը չըլլաւ, ինչո՞ւ կը մոխտուի
հոս՝ ուր պէտք չէ, և ինչո՞ւ չը-
ծախսուի հոս՝ ուր պէտք է:
Այս կէտերուն վրայ պիտի խօ-
սինք, երբ հաշակաւոր Յայտա-
գրին տառերորդ յօդուածը քըն-
նենք:

Մեր Գեր. Առաջնորդի նախա-
ձեռնութեամբ և բոլոր վարչային
ժողովներու և խորհուրդներու
աջակցութեամբ կատարուած՝ քը-
սանքները համբաւաւոր գործառ-
նութեանց հինգերորդն է Ս. Ա.
ռաջնորդին աւետարանաչունչ
խօսքերէն կանգնուած Հիւան-
դանոցը: Յօդուածը կըսէ. —
«Վարչական մարմինը վերանորո-
գութիւնը նշմարելով և Սրբազան
Առաջնորդի աւետարանաչունչ
խօսքերէն յորդորուելով՝ Վսեմ
Սպարկալեան Հարազատ Ս. Ա.
ռաջնորդի միջոցաւ իրենց փա-
փաքն Ազգ. երես. ժողովն յայտ-
նելով՝ սկսան հոյակապ Հիւան-
դանոց կառուցանել . . . և ինչ
թէ չնորհակալութեան արժա-
նի մէկը կայ այս քրքողութեան»

LIVERPOOL & LONDON & GLOBE

ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՔ QUEEN ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ				
Այսօր - Ա. Առատափոխ	Սուսամ - Լէօն Միսիր	Ուրա - Եօր Միսայիլու և Ընի	Տէտաղաճ - Եղարար Զինվելի	Ամեն զորականություններն իւր մաս
Առատա - Սուրբ Լուս Ֆորաճ Բաստ	Թորե - Պ. Էսէպալուլու	Նոր Եփեսոս - Ալէքս Միսայիլու	Բաստ - Ա. Պարման	Հաւոր ճարտարապետներն Չմիւս
Ալէքսանդր - Պէլլիանիէ և Քաթանի	Ետալի - Սօկրատ Զ. Անտրէու	Տերիլ - Ղ. Ն. Սինախինու	Դմիտու - Ի. Վ. Լաբիան	Ինչ Ընդհ. Գործակալություններն ճար
Պէլլու - Ե. Տ. Սուրբ	Մէնէմէն - Տ. Զ. Մէլմար օղլու	Զէպէ - Ալիօն Միսիր	Միսիր - Եօն. Թէօտոսեան	տարապետ է Մ. Նիքոլ. Մ. Մ. Նիքոլ.
Մաշինա - Մ. Տիմանտոսու	Հին Ֆոյա - Բ. Վ. Միսիր	Մարի - Ս. Ստափրանու	Սարգ - Արթուր Թորե	
Մէրսին - Ե. Բաստ և Ընի	Նոր Ֆոյա - Ղրի. Համի Անտոնիս	Սուրա - Բորտ. Համի Քիրեան	Սիւի - Ն. Բէլլիսի արդի	
Նազիլի - Ա. Սարաեմու օղլու	Պաշտար - Համի Ալթաթ Ինլիանիս	Քասապա - Յաւոր Ճէվանիս		
ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՔ RELIANCE ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ				
Տէտաղաճ - Եղարար Զինվելի	Միսիր - Ի. Թէօտոսեան	Սիւի - Ն. Բէլլիսի և արդի	Ալէքսանդր - Պէլլիանիէ և Քաթանի	Գարափա - Ի. Տ. Ետանիս
Կէլիպուլու - Մ. Օտանի	Բերե - Ե. Բանա	Թ. Էնեսու - Ն. Քաթանի Ինլիանի	Ալաշաթ - Տ. Վլամու	Զէպէ - Ա. Միսիր
Եփի - Ա. Պ. Թիան և արդի	Ալէքի - Ե. Բանա	Թիրօլի - Ա. Բաղէ Քիլիս	Պէլլու - Ե. Տ. Սուրբ	Արդի - Թէօն. Բէլլի
Քէօպէլէնէ - Ի. Ա. Մէնիս	Բերդա - Ե. Տիմանտոսու	Թուրա - Եղարար Թէօտոսի	Պարա - Ա. Տորան	Քէլլի - Սիւ. Միսիր
Լարնաքա - Ի. Զիրիլի և արդի	Բոտու - Անթ. Պարման	Վաթի - Ա. Ի. Միսիր	Պարա - Ի. Ա. Մէնիս	Տարապետ - Սարգ Միսիր
Լէվիսու - Իր. Միսանա	Բաստ - Ե. Բոտ	Ուրա - Ե. Միսայիլու և Ընի	Քալաթ - Վիլլիս Զան	Գալլիմու - Մանիլի և Ընի
Մարի - Ա. Ստափրանու	Թէօտոսեան - Միսիր և արդի	Վարնա - Անթ. Տիրան	Իրաք - Ե. Քորիս	Արապետ - Ալէքս Միսայիլու
Մէրսին - Ն. Քաթարաքիս	Սուսամ - Տ. Սուրաեան	Ալիպա - Մ. Թ. Արափիլիս	Հանա - Ա. Բերլ	